

2016 Slekta til grunnleggeren av Stjørdal Arbeiderparti

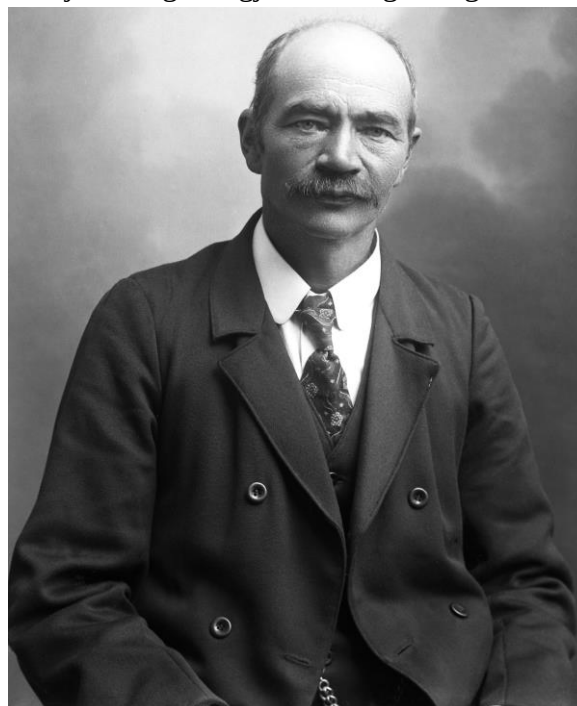
Har du hørt om Arnt Mathisens gate? Kanskje ikke. La oss se litt på bakgrunnen for dette gatenavnet midt på Stokmoen på Stjørdal. Vi starter en septemberdag for 25 år siden. Da dukket det opp et par i ekspedisjonen på Stjørdalens Blad. Det var et pensjonert lærerpar fra Australia. De lurte på om de var kommet til Stjørdal. De var på rundtur i Europa med tog, og hadde tilfeldigvis havnet i Trondheim.

Sannsynlighet er vel stor for at de hadde såkalt Rail Pass, hvor de kunne hoppe på og av helt tilfeldig. Da de ruslet rundt i Trondheim fikk de vite at Stjørdal ikke var så langt unna. I

bakgrunnen lå en tradisjonsfortelling om at mor en gang i tiden vel sammen med sine foreldre hadde utvandret fra et sted i Norge som het Stjørdal. Og sannelig gikk det tog dit også. Kanskje overraskende for et par fra "down under", som nok der og da følte seg mest på verdens tak, og trodde at her oppe ved polarsirkelen avtok sivilisasjonen proporsjonalt med avstanden. Og plutselig stod de i nærheten av deres egne røtter. Paret var Eileen og Victor McKay. De lever i beste velgående i dag i Australia, hun 87 og han 90. Dette paret ble godt tatt vare på av Ola Morten Straume i Bladet, som kontaktet Kaare Berg, og plutselig stod de alle på grava til Arnt Mathisen på Værnes, bror av bestemor til Victor. Kaare Berg var i storform og gestikulerte og guidet paret i Værneskirka, selve hans favorittsted som lokalhistoriker. Han kunne vise dem døpefonten og dåpsfatet som mor til Victor ble døpt i, forøvrig nettopp da donert til kirken av Mali og Endre Fosslie. Fra besøket i Værnes kirke den gangen i 1991, har jeg et bilde som viser at Eileen spiller på orgelet. Det hadde seg slik at hun i mange år hadde vært organist i en kirke i Brisbane. Nå fikk hun spille litt på orgelet i den gamle og ærverdige Værnes kirke. Det var nok stort.

Bestemor til Viktor hadde etter at hun kom til Australia, gjennom flere år sendt hjem til Stjørdalens Blad mindre artikler om livet "down under". Flere av disse visste ekteparet McKay om, hadde sett bilder og prospektkort, slik at de kjente seg litt igjen under guidingen, blant annet da Kaare Berg stanset ved rådhuset og forklarte om den gamle skolen som hadde stått der, og som slekta til australierne hadde gått på. Paret fikk også besøke Leif Gundersen, som pleide å spise middag en gang i uken med Arnt Mathisen før krigen, personen som var hovedmålet for deres besøk. Likevel var selve besøket ganske så impulsivt og kanskje ikke akkurat godt forberedt, for å si det mildt. Artikkelen i Bladet vitner om det, hvor det rotes fælt med navnene og slektsrelasjonene. Og det skulle ikke bli bedre en aprilkveld i 2016, nærmere bestemt den 1. april. Da ringer min telefon fra en australier som har gått inn på Esso bensinstasjon ved jernbanestasjonen for å få hjelp til å ringe undertegnede, som i sin tur hadde blitt foreslått av noen han hadde møtt ved Værnes kirke, hvor han nettopp hadde avlagt et besøk. Nå ønsket han å vite hvor hans slektninger hadde bodd og virket. Jeg måtte hive meg rundt, og i løpet av kort tid både før og etter min guiding,

Arnt Mathisen i 1915
(bildet via Kjell Erik Pettersson)

takke være Ragnhild Lillebo, Kjell Erik Pettersson, Hans Westgaard og Jens Tellefsen, klarte vi å finne tak i tilfredsstillende opplysninger og bilder vedrørende Arnt Mathisen. Under min guiding dagen derpå fikk jeg selvsagt påpekt til australierne at de var litt "down under" fortsatt, - hva gjaldt forberedelser og *research*. Under velmenende mobbing og god latter, var stadig kommentaren fra fruen i familien til sin mann: "...*what did I say, you should have prepared....*". De skjønte nok etter hver at til og med her oppe i det høye nord, har vi ikke alle navn og hendelser i hodet, men trenger noen minutter for å finne frem. Men som sagt, de fulgte i fotsporene til sine foreldre i dobbelt forstand, underforstått: impulsivt, på sparket og ikke forberedt. Men hva gjør vel det, når enkelte stjørdalinger igjen stiller opp og viser frem byen sin og dens historie, til en reklameverdi ikke et byrå ville kunne matche. Det til ettertanke for både de som styrer kommunen og det lokale næringslivet.

De som kom hit til Trøndelag for å søke sine røtter nå, var: John McKay og hans fru Robyn McGilp, med barna Anneliese McKay, Kiriana McKay og Sinead McKay. Deres siste barn: Keegan McKay var igjen hjemme i Australia. Som sagt var også dette besøket temmelig impulsivt. Opprinnelig skulle familien være til stede under World Irish Dance Championships i Glasgow, hvor datteren Kiriana deltok. Derfra fant de ut at de skulle ta en tur til London og så til Island. Og plutselig var de i Norge. De reiste på nymotens vis, ikke hotell, men lånte leiligheter innenfor et medlemskap i en eller annen ordning. Kalles det ikke Airbnb, tro! Likeledes med billeie. Derfor måtte jeg hente familien i en privat leilighet i utkanten av Trondheim. På sparket hadde John kommet seg med toget til Stjørdal, og funnet Værnes kirke, hvor han trodde at Arnt Mathisen var gravlagt. Mer visste han ikke, utenom det faren Victor hadde fortalt ham fra hans besøk til Stjørdal i 1991. Og da er vi fremme ved hovedpersonen og denne families relasjoner til nettopp Stjørdal.

Jernbanestasjonen på Stjørdal midt på bildet, tatt fra "banken" nederst i Kjøpmannsgata.

X: her bodde Arnt Mathisen

(bildet skannet fra "Sånn va de" v/Kjell Erik Pettersson)

Arnt Mathisen, f. 4. mai 1865, er kanskje ikke den mest kjente stjørdalingen, men han har tross alt fått en gate på Stokmoen oppkalt etter seg. Og i den lokale arbeiderbevegelsen er han både meget godt kjent og høyt aktet. Den 1. mai hvert år minnes Arnt Mathisen ved hans grav tett inntil Værnes kirkes nordvegg, med en bekransning foretatt av Arbeiderpartiet. Arnt Mathisen var en pioner i en brytningstid. Han var vel det en kan kalle en *høvding*, i en tid da nevnte parti begynte å gjøre seg gjeldende. Arnt Mathisen deltok gjennom hele livet i samfunnsdebatten. Han innehadde vel alle tenkelig og utenkelig verv, og satt 24 år i herredsstyret (kommunestyret). Hans geografiske tilknytning til nevnte gate på Stokmoen, skyldes at han bodde på eiendommen Stokelven, en eiendom utskilt som selvstendig bruk fra Stokkan mellom. I dag er det ikke noe igjen av Stokelven. Eiendom består nå av flere boliger. Stokelven lå ved siden av Stokbekken, og i dagens målestokk kan en si at eiendommen lå ved enden av dagens Wergelandsvegen. To av dagens oppsittere i området er Hans Westgaard og Jens Tellefsen. Far til Arnt, var Ingebrigt Mathisen (d. 1913), som kom fra Vassbygda på Ørland. Den 27. desember 1855 gifter han seg med Ingeborg-Anna Johnsdatter Trøen (1821-1906). Ingebrigt bygde opp Stokelven som selveier fra 1875. Han var skipper på en liten lokal fraktesbåt, likeledes fisker som dro til Lofotfiske, en tradisjon som en annen sønn: Oliver fulgte opp. Arnt Mathisen jobbet i mange år i lag med faren på den lokale fraktesbåten. Arnt hadde meget gode evner, var svært begavet og skilte seg raskt ut. Utdannelse var et fremmedord. Men han klarte med glans å benytte noe av sitt talent innen samfunnslivet generelt.

En av Arnt sine brødre, Johannes, utvandret til Amerika. Jobbet for Skogdepartementet. Han døde i 1932. Slik jeg forstår det var det en stund kontakt mellom hans familie i Duluth, MN og de i Australia. En annen, Jørgen f. 1858, ble sjømann og forsvant. Mistet trolig livet på sjøen. Oliver er nevnt (1860-1945). Han forble ugift og overtok bruket. Martin var smed. Døde kun 29 år gammel i 1892 av tuberkulose. Og så var det jenta i barneflokken: Anna Kristine Mathisen, født 30. november 1869. Døde 19. juli 1958. Hun ble gift med baker Lars Christian Sæmundset (1872-1958) fra Kristiansund. De fikk sønnen Ingebrigt den 27. oktober i 1898 og datteren Alfhild Molfrid den 18. januar 1900. Begge født på Stjørdal. Den lille familien utvandret til Australia. Datteren Alfhild ble gift McKay og er altså mor til nevnte Victor som var på besøk på Stjørdal i 1991, og dermed bestemor til John McKay og Bob Graham (se bildene). I familien McKay heter det seg at bakeren Lars Christian Sæmundset dro først til Australia, og at kona Anna Kristine (søster til Arnt Mathisen) og datteren Alfhild (8) og sønnen Ingebrigt (10) kom etter i 1908. De forlot London den 20. mars 1908, og ankom Port of Townsville i Australia med skipet Ormuz den 7. mai. Ingebrigt døde i 1987, og Alfhild døde i 1994. - Arnt Mathisen forble ugift. Han døde 14. desember 1942.

Alfhild: niesen til Arnt Mathisen og bestemor til John McKay og Bob Graham

Steinen som står på Arnt Mathisens grav i dag kom opp i forbindelse med at Stjørdal Arbeiderparti hadde 40-årsjubileum søndag den 28. juli 1946. Feiringen begynte med en gudstjeneste i Værnes kirke under ledelse av pastor og sekretær Åkerholt i Kristne Arbeidernes Forbund. Fungerende sogneprest Høstmark gratulerte og var stolt over at deler av feiringen var lagt til ærverdige Værnes kirke. Etter gudstjenesten samlet kirkelyden seg rundt brødrene Oliver og Arnt Mathisens grav, hvor en enkel, men høytidelig avdukning ble gjennomført. Avdukningen ble foretatt av Kr. Rothaug, etter at formann for

avdukningskomiteen Severin Broen hadde ønsket velkommen og uttalte at dette var ingen bauta, men en enkel minnestein reist av kamerater og partifeller. Kristian Andresen Rothaug (1883-1962) var en ledende mann innen Arbeiderpartiet i Trøndelag. Han satt i herredsstyret i Meråker fra 1914, og var ordfører i bygda i perioden 1926 - 1937. Rothaug "overrakte" steinen til formann i Stjørdal arbeiderparti, Olaf Norum. Deretter ble fedrelandssalmen sunget. Steinen står der faktisk for å hedre begge brødrene, som også ble fremholdt i minnetalen av Rothaug, selv om det var Arnt som var den mest toneangivende med sine 13 år som partiformann. Rothaug sa det slik: *"Arnt var en ildsjel av natur, Oliver en stille kjemper"*. Om kvelden var det festmiddag i Folkets hus, hvor jubileumskomiteens formann Th. Børstad ønsket velkommen til bords. Middagen var laget av fru Anne Tellefsen. Til stede var stortingsmennene Albert Moen og Gunnar Engelstad. Sistnevnt var kveldens festtaler.

For undertegnede er det litt uklart hvorfor ikke søster til Arnt og Oliver ble nevnt verken i taler eller referater i avisene. Det står da vitterlig på steinen: *"Minne reist i felleskap av avdødes søster o.s.v...."*. Underforstått: Anna Kristine. På dette tidspunktet var hun 77 år. Hun kom ikke fra Australia for å delta. Det er ganske merkelig at hun ikke har blitt nevnt.

Ved Arnt Mathisens minnestein, lørdag den 2. april 2016
F.v: Sinead McKay, Robyn McGilp, Hans Olav Løkken (guide) og John McKay

Stjørdal Arbeiderparti ble dannet i 1906 etter et forberedende møte avholdt den 14. juli med kun 16 personer til stede. Sitat fra pressen: *"Det var ikke så enkelt den gang offentlig å tilkjennegi at en var sosialist"*. Arnt Mathisen og Ole Petersen hadde kontaktet Martin Tranmæl, og fikk i oppdrag å danne en forening. Det konstituerende møte ble holdt den 28. juli, nå med en medlemsmasse på 24 personer. I følge et notat fra Australia ble Stjørdal Arbeiderparti stiftet i hjemmet til Arnt Mathisen. Styret fikk følgende sammensetning:

Formann Arnt Mathisen, varaformann Edvard Unstad, sekretær Severin Broen og kasserer Ole Munkhaug. Styremedlemmer ble: T. Wennberg, Ludvig Øien og O. S. Stokke. Kort tid etterpå kom kvinnene med, som tok initiativet til en fane, samt arrangerte en tilstelning hvis overskudd gikk til et fond for etableringen av et Folkets Hus. Formelt ble en kvinneforening dannet i 1907, som etter hvert fikk en markant person valgt inn som den første kvinne i herredsstyre, nemlig Rikke Moksnes. Arbeiderpartiet i Stjørdal deltok første gang i kommunevalget i 1907 i fellesliste med avholdsfolket, og fikk inn tre representanter av fem.

Enkelte hadde nok ønsket større oppslutning om så vel 40-årsjubileet som selve avdukingen av minnesteinen over brødrene Mathisen ved Værnes kirke. En forklaring ligger nok i det faktum at samme dag, selv om det var forskjøvet til klokken tre, var omkring 700 møtt opp på Hegra festning i forbindelse med avdukingen av minnetavlen over de som falt under de dramatiske dagene i 1940. Blant de oppmøtte, var ved siden av Holtermann og mange veteraner, representanter fra det militære, fra myndighetene - og gudstjenesten ble forrettet av sokneprest Tangvik.

Den 17. mai 2016 kom ekteparet Leanne og Bob Graham fra Australia til Stjørdal. Et nytt par søkte sine røtter, søkte seg mot Arnt Mathisens minne. Bob er søskenbarn til John McKay, som var her noen uker tidligere. Bob's mor er Pam, søster til Victor, og datter til Alfild, bestemor til disse australierne som i mange år har villet besøke deres grandonkel Arnt Mathisen og slektens fødested, 108 år etter at den forlot Stjørdal for "down under".

Leanne og Bob Graham

Torger Størseth taler under bekransningen av minnesteinen den 1. mai 2017